

AGRUPACIÓ CULTURAL FOLKLÒRICA BARCELONA

Candidatura al VIII Premi BBVA a l'entitat de l'Associacionisme Cultural Català

Dades de la candidatura

- **Nom i cognoms:** Eduard Costa Mestre
- **Població:** Barcelona
- **Telèfon:** 933151496
- **Correu electrònic:** activitats@acfbarcelona.cat
- **Nom de l'entitat:** Agrupació Cultural Folklòrica Barcelona

Informació de la candidatura

L'Agrupació Cultural Folklòrica Barcelona, entitat centenària constituïda el 26 d'octubre de 1922 amb el nom d'Agrupació Sardanista de Barcelona, és un dels organismes culturals més veterans de l'àmbit barceloní. Ha estat distingida amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1988) i la medalla d'or de la Ciutat de Barcelona (1997), i la UNESCO ha reconegut la seva activitat cultural. Aquesta entitat, des de la seva fundació, ha mantingut una intensa activitat de foment de la llengua i la cultura catalanes, incidint especialment en el món sardanista, així com en altres activitats com el muntanyisme, el turisme cultural, la música i el teatre.

- **Projectes consolidats**

L'Agrupació, en ella mateixa, és un projecte consolidat. Des de la seva fundació l'any 1922, ha treballat incansablement per la llengua i la cultura catalanes. Cal remarcar el període comprès entre els anys 1939 i 1946, en què l'Agrupació, com tantes entitats i associacions, va mantenir un ferm esperit de lluita per tal de conservar la nostra identitat i les nostres tradicions.

Un dels principals projectes de l'Agrupació és el del manteniment de les ballades de sardanes setmanals al Pla de la Catedral de Barcelona. Fa gairebé 70 anys que l'entitat organitza ballades de sardanes. Inicialment ho feia a la Plaça Sant Jaume. L'any 2010 l'Agrupació va assumir l'organització de les ballades dels diumenges al matí al Pla de la Catedral, després que la Unió de Colles Sardanistes decidís plegar per la dubtosa viabilitat econòmica del projecte. I l'any 2020 l'entitat va assumir també l'organització de les ballades dels dissabtes a la tarda, anteriorment organitzades per l'Obra Sardanista Violetes del Bosc. Així doncs, ara mateix l'Agrupació organitza tant les ballades de sardanes dels dissabtes i els diumenges al Pla de la Catedral, així com del cicle de ballades d'estiu que té lloc els dijous de juliol. Anualment es programa una seixantena de ballades en què prenen part una quinzena de cobles que interpreten unes 500 sardanes de 200 autors i autores diferents.

L'altre projecte insígnia de l'Agrupació és el Cicle de Cobla a Barcelona, organitzat pels Amics dels Concerts, una secció de la pròpia entitat. Aquest projecte es remunta a l'any 1956, moment des del qual l'Agrupació va començar a programar concerts de música per

a cobla a diversos auditoris de la ciutat. Actualment, amb el Cicle de Cobla es vol oferir música per a coble d'alta qualitat i amb intèrprets de reconeguda vàlua per tal de mantenir una programació estable, que gràcies a un programa de col·laboració té lloc al teatre l'Aliança del Poblenou. A més, el Cicle també col·labora amb el Conservatori Municipal de Música de Barcelona (CMMB) i l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC) per tal de donar veu a joves compositors i compositores i d'oferir-los un trampolí des del qual impulsar la seva carrera musical. L'accés als concerts és lliure i gratuït per a tothom, tot i que amb un sistema de taquilla inversa es busca obtenir part del finançament per complementar les subvencions atorgades per l'administració.

Un dels concerts més importants, inclòs dins del Cicle, és el Memorial Joaquim Serra, un certamen musical promogut per l'Agrupació des del traspàs del mestre l'any 1958. A més d'homenatjar la figura de Joaquim Serra, el Memorial promou la creativitat d'autors i autores acreditats mundialment, ja que cada any s'encarrega la composició d'una obra per a cobla a una persona que no hagi cultivat mai aquest estil. Entre les persones que han assumit aquest repte hi trobem noms com Joan Albert Amargós, Albert Guinovart, Manuel Oltra, els americans Kevin Kaska i Louis Stewart, el saxofonista anglès Tim Garland o la mexicana Maria Granillo.

A banda de tota aquesta activitat vinculada a la sardana, l'Agrupació també compta amb un fort vincle amb el món de l'associacionisme, amb activitats com el teatre, el senderisme o el turisme cultural. El Grup de Teatre Eduard Costa es va constituir l'any 1931, tot i que va patir una aturada forçada l'any 1939 i no es va reprendre fins al 1973. Format actualment per una quinzena d'actors i actrius, el grup porta anualment a escena dues obres teatrals. El Grup de Muntanya va ser creat el 1954. El 1959 va entrar a formar part de la "Federación Española de Montañismo", i més tard de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya. Organitzen sortides i excursions a la natura, amb activitats adaptades a totes les edats, ja que recentment han adoptat la modalitat "Xino-Xano", que consisteix a fer sortides menys exigents i obertes a tots els públics. Finalment, la secció de Turisme Cultural va ser creada el 1974, i des de llavors ha organitzat un bon grapat de sortides per conèixer la cultura, les tradicions, la història i la gastronomia de Catalunya. Actualment organitzen una sortida al mes, a més d'un parell de viatges de quatre o cinc dies al Pirineu.

- **Dinamització cultural i compromís social**

L'Agrupació, per la seva pròpia raó de ser, té un ferm compromís amb la llengua, la cultura i les tradicions de Catalunya. L'entitat, que realitza totes les seves comunicacions en català, treballa amb un ferm compromís per la defensa i la promoció de la cultura i la llengua catalanes. El seu àmbit principal és el de la sardana, i com a tal l'entitat busca promoure, impulsar i preservar la dansa nacional de Catalunya. Per fer-ho, l'entitat organitza les ballades al Pla de la Catedral els dissabtes a la tarda i els diumenges al matí. L'organització d'aquestes ballades és difícil per la magnitud del projecte, fet que explica que, abans de l'Agrupació, dues entitats diferents desistissin en la seva organització. És un projecte molt costós: contractar les cobles, disposar de les

infraestructures i dels materials necessaris, comptar amb el personal adequat... En total, són molts diners els que es necessiten per presentar una ballada de sardanes digna. No obstant això, l'Agrupació té el ferm compromís de seguir lluitant perquè el Pla de la Catedral no quedi orfe de ballades de sardanes.

Mostra del compromís de l'Agrupació amb el patrimoni sardanístic català és la norma no escrita però vigent que impedeix tocar la mateixa sardana al Pla de la Catedral en un termini de dos anys. Aquesta norma té l'objectiu d'obligar les cobles a buscar sardanes no tan conegudes per tal de donar-los l'espai que també mereixen. I alhora també fa possible que els balladors ampliïn el catàleg de sardanes que coneixen. D'aquesta manera, s'està treballant per impedir que bona part del patrimoni sardanístic, que potser quedaria al fons d'un calaix, caigui en l'oblit.

A més a més, l'entitat treballa per donar a conèixer la sardana més enllà del seu públic habitual. L'Agrupació vol que la sardana s'expandeixi, i per això la vol fer arribar a persones a qui no arribaria, potser, de forma natural. En aquest sentit, l'entitat treballa per fer teixit de barri amb les altres entitats de Ciutat Vella, on se situa el seu local. Participa de les reunions del Consell de Barri i de la coordinadora de la Festa Major, ofereix la cessió gratuïta del local per a usos culturals a aquelles entitats que ho necessitin, presenta la possibilitat de realitzar tallers divulgatius i immersius sobre la sardana i la cobla a les escoles... El compromís per divulgar el món de la sardana és ferm i visible.

L'Agrupació creu que la sardana és una manifestació cultural integradora, ja que a la rotllana hi cap tothom, sense distincions de sexe, procedència, religió o de cap altre tipus. Per això, s'intenta que col·lectius no relacionats directament amb la sardana la coneguin i hi participin, propiciant la seva integració en la cultura catalana. Per exemple, en diverses ocasions s'ha col·laborat amb grups de ciutadanes ucraïneses per tal que vinguessin a una ballada i aprenguessin a ballar la sardana.

La solidaritat també ha de ser un dels pilars de la sardana, i per això l'Agrupació no perd l'oportunitat de solidaritzar-se amb les causes que ho necessiten. El 2024, per exemple, es va organitzar una ballada solidària en favor de les víctimes de la DANA que va afectar el País Valencià. Tot el que es va recollir aquell dia en les postulacions, i també el que es va recollir en dies anteriors amb una campanya impulsada a les xarxes socials de l'entitat, va anar a parar als damnificats. En total van ser més de 1.700 euros.

Així doncs, en una ciutat tan massificada com és Barcelona, en què el turisme cada cop guanya més posicions a la vida tradicional de la ciutat, l'Agrupació aposta per mantenir un lloc estable per a la cultura popular catalana en general i per a la sardana en particular, entenent aquesta dansa com a part fonamental de la cultura de Catalunya.

- **Practiques innovadores**

Sense renunciar a la tradició, l'Agrupació aposta per fórmules innovadores per apropar la cultura popular a nous públics, més enllà de les col·laboracions amb entitats i escoles de la ciutat. Les activitats que organitza l'entitat i també aquelles que organitzen les seves seccions s'intenten anar adaptant sempre als nous temps per tal d'avançar i evolucionar

amb la societat. És el cas, per exemple, del Grup de Muntanya, que davant d'una mitjana d'edat elevada dels seus socis, sense renunciar a les sortides i a les excursions tradicionals, va inventar la modalitat "Xino-Xano" per tal de fer sortides a la natura poc exigents i, per tant, més accessibles per a la majoria de gent.

Pel que fa al Cicle de Cobla a Barcelona, per tal d'atraure cada cop més gent i de seguir creixent com fins ara, la qualitat dels concerts sempre va en augment, permetent que, tot i que la música per a cobla sigui sempre el fil conductor, aquesta dialogui amb altres disciplines artístiques, com el cant líric o la dansa. D'aquesta manera, alguns dels concerts programats tenen com a convidats tenors i sopranos que posen lletra a les peces que s'interpreta, i altres, com el concert "Timón, Gershwin, Ginovart" (dut a terme el 24 de març de 2025), compten amb la presència de ballarins. En aquest cas, es va comptar amb el Ballet del Conservatori Professional de Dansa de l'Institut del Teatre. D'aquesta manera, es busca traspasar la frontera del concert de cobla tradicional per innovar i, alhora, fer que les propostes arribin a més públic i que, per tant, la sardana no quedi encasellada als estereotips que la defineixen com una cosa passada de moda, morta o antiga. La mateixa lògica segueix el Concert de Cap d'Any que enguany s'ha programat per primera vegada dins del Cicle de Cobla a Barcelona i que convertirà un concert tradicional en una gran gala de música i cant.

Quant a les ballades de sardanes, la innovació passa per intentar captar persones interessades en la sardana i en tot allò que l'envolta (música, formes de ballar-la...). En aquest sentit, a les ballades hi ha punts amb codis QR que condueixen a qui els escaneja a una explicació en català, castellà, anglès i francès de què és la sardana i tot allò que l'acompanya.

D'aquesta mateixa manera, s'està treballant per aconseguir que totes les ballades de sardanes al Pla de la Catedral comptin amb un punt estable d'ensenyament de sardanes, de manera que una persona responsable s'encarregui d'ajudar a les persones interessades, locals o estrangeres, a aprendre com es balla una sardana.

A banda de tot això, l'Agrupació ha avançat en la seva presència digital a les xarxes socials i a internet en general. Constantment s'actualitza la pàgina web per tal de fer-la accessible i atractiva, i enguany s'ha introduït una nova línia de comunicació que ha permès renovar la cartelleria dels actes i la línia gràfica de les publicacions a les xarxes socials.

- **Gestió del patrimoni i promoció cultural**

L'Agrupació és un referent dins del món sardanista de Barcelona, i com a tal vol erigir-se com a ens protector de la cultura de la sardana a la ciutat. En aquest sentit, la ferma voluntat de no deixar perdre les ballades de sardanes en un entorn tan emblemàtic com el Pla de la Catedral és el fruit d'aquest compromís en la salvaguarda de la cultura i la llengua catalanes. L'entitat defensa que és primordial donar aquest espai a allò que és propi de Catalunya, sobretot en una ciutat tan globalitzada, massificada i encarada al turisme com és Barcelona, en què a vegades sembla que el tarannà tradicional de la ciutat

queda diluït davant d'estereotips que poques vegades s'alineen amb la realitat de la cultura catalana. Alhora, aquesta defensa i promoció de la cultura popular catalana va acompanyada d'una defensa i una promoció de la llengua catalana, ja que totes les comunicacions que realitza l'entitat, tant durant les ballades de sardanes com en qualsevol altre moment, són íntegrament en català.

Per aquesta creença en la necessitat de dotar la cultura catalana d'un espai visible i de primer ordre, i malgrat totes les dificultats possibles que sorgeixen i que puguin sorgir, l'entitat es compromet a continuar dotant el Pla de la Catedral de les seves característiques ballades de sardanes dels caps de setmana fins que la inviabilitat del projecte sigui tan notòria que el faci realment impossible. I també per aquest motiu el Cicle de Cobla Barcelona té la voluntat de seguir creixent i, tractant-se de l'únic cicle estable de la ciutat dedicat a la música per a cobla, de transformar-se en un autèntic festival que, fins i tot, pugui exportar alguns dels concerts produïts i programats per ell mateix a altres punts de la geografia catalana.

A banda de tot això, l'Agrupació compta amb un arxiu de partitures i partícels de sardanes que consta de més de 7.000 títols i també amb una biblioteca de més de 1.350 títols i una fonoteca amb més de 500 discs de vinil i compactes. Tot aquest patrimoni està sempre disponible de manera gratuïta per a tothom qui ho desitgi.